Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 3. 2015, sp. zn. 25 Cdo 37/2015, ECLI:CZ:NS:2015:25.CDO.37.2015.1

Číslo: 66/2015

Právní věta:

Rozhodnutím o výši plnění závislým na úvaze soudu (§ 142 odst. 3 o. s. ř.) není rozhodnutí, jímž soud v řízení o náhradě škody určil výši plnění s přihlédnutím k míře spoluzavinění poškozeného.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 24.03.2015

Spisová značka: 25 Cdo 37/2015

Číslo rozhodnutí: 66

Číslo sešitu: 7

Typ rozhodnutí: Usnesení

Hesla: Náklady řízení

Předpisy: § 136 o. s. ř.
§ 142 odst. 3 o. s. ř.
§ 441 obč. zák.

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Žalobce se po žalované pojišťovně domáhal náhrady škody na zdraví, jež mu vznikla při dopravní nehodě dne 10. 3. 2007, při níž byl žalobce ležící v noci v podnapilém stavu na vozovce přejet a zraněn motorovým vozidlem pojištěným pro případ odpovědnosti za škodu způsobenou jeho provozem u žalované.

O b v o d n í s o u d pro Prahu 2 rozsudkem ze dne 20. 2. 2014 uložil žalované povinnost zaplatit žalobci částku 94 800 Kč s příslušenstvím (výrok I), v částce 94 800 Kč s příslušenstvím žalobu zamítl (výrok II), uložil žalobci i žalované nahradit náklady státu každému v rozsahu 50 % (výrok III a IV) a žádnému z účastníků nepřiznal právo na náhradu nákladů řízení (výrok V). Dospěl k závěru, že žalobce se na škodě podílel svým jednáním v rozsahu 75 % a jelikož žalobou byla požadována pouze částka představující polovinu vzniklé škody, přiznal žalobci ze žalované částky právě jen polovinu (25 % celkové škody) a v ostatním žalobu zamítl. O nákladech řízení rozhodl podle § 142 odst. 2 o. s. ř., protože žalobce byl úspěšný z jedné poloviny předmětu řízení. O nákladech řízení státu rozhodl podle § 148 odst. 1 o. s. ř. podle úspěchu účastníků.

K odvolání žalobce M ě s t s k ý s o u d v Praze usnesením ze dne 27. 8. 2014 potvrdil rozsudek

soudu prvního stupně ve výrocích III, IV a V o nákladech řízení a žádnému z účastníků nepřiznal právo na náhradu nákladů odvolacího řízení. Uzavřel, že v daném případě bylo znalecké dokazování vedeno ke stanovení podkladů pro posouzení míry spoluzavinění žalobce, nikoliv však k výši nároku samotného. Odkázal na odbornou literaturu, ze které se podává, že rozhodnutí o výši plnění závisí na úvaze soudu tehdy, když soud určil výši nároku postupem podle § 136 o. s. ř. Jestliže soud posuzuje spoluzavinění poškozeného, nejde o úvahu o výši plnění, ale o právní posouzení základu věci. Soud prvního stupně tedy správně rozhodl o nákladech řízení podle § 142 odst. 2 o. s. ř. a následně o nákladech státu podle § 148 odst. 1 o. s. ř. na základě poměru úspěchu a neúspěchu účastníků řízení. Aplikace ustanovení § 142 odst. 3 o. s. ř., jak požaduje žalobce, nepřichází v uvedeném případě v úvahu.

Žalobce napadl usnesení odvolacího soudu dovoláním z důvodu nesprávného právního posouzení věci (§ 241a odst. 1 o. s. ř.) a jeho přípustnost opírá o ustanovení § 237 o. s. ř., když má být dovolacím soudem vyřešená právní otázka posouzena jinak. Dovolacímu soudu předkládá k řešení otázku, zda v případě, kdy je předmětem sporu míra spoluzavinění poškozeného (žalobce) na škodě, by při jeho částečném úspěchu mělo být o nákladech řízení rozhodováno podle § 142 odst. 2 či § 142 odst. 3. o. s. ř. Domnívá se, že je třeba postupovat podle § 142 odst. 3 o. s. ř. a odvolací soud posoudil otázku nákladů řízení nesprávně. Názor prezentovaný v rozsudku tehdejšího Nejvyššího soudu ČSR uveřejněném pod číslem 15/1977 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek (dále jen „R 15/1977“) by měl být přehodnocen. Je toho názoru, že pokud soud určuje míru spoluzavinění poškozeného, činí tak na základě své volné úvahy, která se týká právě procentuálního vyjádření spoluzavinění. Tuto výši žalobce při podání žaloby neznal a ani nemohl znát. Obdobné je například rozhodování o násobcích náhrady za ztížení společenského uplatnění podle § 7 odst. 3 vyhlášky č. 440/2001 Sb. Žalobci tudíž měla být přiznána plná náhrada nákladů řízení z přiznaného plnění a žalované měla být v plné výši uložena náhrada nákladů řízení státu. Navrhuje tedy zrušení napadeného rozhodnutí a vrácení věci odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

Žalovaná se ztotožňuje se závěry soudů obou stupňů a dovolání navrhuje pro nepřípustnost odmítnout.

N e j v y š š í s o u d dovolání zamítl.

Z o d ů v o d n ě n í:

Rozhodné znění občanského soudního řádu pro dovolací řízení se podává z čl. II. bodu 7 zákona č. 404/2012 Sb. a čl. II. bodu 2 zákona č. 293/2013 Sb. Nejvyšší soud tedy o dovolání rozhodl podle ustanovení občanského soudního řádu ve znění účinném od 1. 1. 2013 do 31. 12. 2013.

Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) posoudil podané dovolání a shledal, že bylo podáno včas, osobou k tomu oprávněnou – účastníkem řízení (§ 240 odst. 1 o. s. ř.), za splnění zákonné podmínky advokátního zastoupení dovolatele (§ 241 odst. 1 a 4 o. s. ř.).

Dovolání je přípustné podle § 237 o. s. ř., neboť dovolatelem přednesená otázka procesního práva, zda je určení míry spoluzavinění poškozeného volnou úvahou soudu s důsledkem aplikace § 142 odst. 3 o. s. ř. při rozhodování o nákladech řízení, nebyla v rozhodování dovolacího soudu dosud řešena.

Dovolání však není důvodné.

Podle § 142 odst. 1 o. s. ř. účastníku, který měl ve věci plný úspěch, přizná soud náhradu nákladů potřebných k účelnému uplatňování nebo bránění práva proti účastníku, který ve věci úspěch neměl.

Podle § 142 odst. 2 o. s. ř. měl-li účastník ve věci úspěch jen částečný, soud náhradu nákladů poměrně rozdělí, popřípadě vysloví, že žádný z účastníků nemá na náhradu nákladů právo.

Podle § 142 odst. 3 o. s. ř., i když měl účastník ve věci úspěch jen částečný, může mu soud přiznat plnou náhradu nákladů řízení, měl-li neúspěch v poměrně nepatrné části nebo záviselo-li rozhodnutí o výši plnění na znaleckém posudku nebo na úvaze soudu.

Z citované úpravy je zřejmé, že ustanovení § 142 odst. 3 o. s. ř. je výjimkou z obecné zásady úspěchu ve věci uplatňované při rozhodování o náhradě nákladů řízení, na které je založeno ustanovení § 142 odst. 1 a 2 o. s. ř. Použití této výjimky připadá do úvahy tehdy, závisí-li výše plnění na znaleckém posudku či na úvaze soudu. Úvahou soudu je míněn postup podle § 136 o. s. ř., který se uplatní tam, kde je základ nároku dán, avšak jeho výši lze zjistit jen s nepoměrnými obtížemi nebo vůbec. Stejně tak je míněna i závislost rozhodnutí na znaleckém posudku, neboť závisí-li na znaleckém posudku rozhodnutí o základu nároku, nelze podle § 142 odst. 3 o. s. ř. postupovat a na místě je vždy aplikace § 142 odst. 2 o. s. ř. (srov. R 15/1977 nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 2. 2014, sp. zn. 25 Cdo 2699/2013, uveřejněné pod C 13654 v Souboru civilních rozhodnutí Nejvyššího soudu – dále jen „Soubor“).

Podle § 441 obč. zák. byla-li škoda způsobena také zaviněním poškozeného, nese škodu poměrně; byla-li škoda způsobena výlučně jeho zaviněním, nese ji sám.

Úprava spoluzavinění či přesněji spoluzpůsobení škody poškozeným je založena na východisku, že škoda nemusí být pouze výsledkem jednání škůdce, nýbrž může být vyvolána i samotným poškozeným; v takovém případě poškozený poměrně nebo zcela nese škodu vzniklou okolnostmi na jeho straně. Jde o určení vzájemného vztahu mezi jednáním poškozeného a škůdce, přičemž se vychází z míry účasti každého z nich a zvažují se veškeré příčiny, které vedly ke škodě, a jak u škůdce tak i u poškozeného lze brát v úvahu jen takové jednání, jež bylo alespoň jednou z příčin vzniku škody. Na straně poškozeného se pak zvažují veškeré příčiny, a i když zákon hovoří o spoluzavinění, není forma zavinění (úmysl, nedbalost) podstatná, přičemž nemusí jít ani o porušení právní povinnosti; ve smyslu zásady *casum sentit dominus* poškozený dokonce nese i následky náhody, která jej postihla (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 10. 2011, sp. zn. 25 Cdo 3434/2009, Soubor C 10425, nebo usnesení ze dne 28. 5. 2009, sp. zn. 25 Cdo 1054/2007, Soubor C 7228).

Ustanovení § 441 obč. zák. patří k právním normám s relativně neurčitou hypotézou, tj. k normám, jejichž hypotéza není stanovena přímo právním předpisem a která tak přenechává soudu, aby podle svého uvážení v každém jednotlivém případě vymezil sám hypotézu právní normy ze širokého, předem neomezeného, okruhu okolností (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 3. 2014, sp. zn. 25 Cdo 4199/2013). Relativní neurčitost hypotézy této právní normy spočívá právě v požadavku na vymezení konkrétních skutkových okolností, které způsobily škodu a mohou se přičítat poškozenému v každém jednotlivém případě. Z hlediska způsobu použití či prostoru pro určité uvážení soudu je nutno rozlišovat mezi tzv. volnou úvahou a aplikací právní normy s relativně neurčitou hypotézou. Při aplikaci právní normy s relativně neurčitou hypotézou spočívá prostor pro uvážení soudu v posouzení, zda lze konkrétní skutkový stav podřadit pod danou právní normu. V kladném případě však soud následně již musí postupovat a rozhodnout podle dané právní normy. Naproti tomu „volnou úvahou“ soudu (nejedná se o úvahu zcela volnou ve smyslu libovůle) se rozumí situace, kdy zákon poskytuje soudu určitou diskreční pravomoc – prostor pro uvážení v tom směru, zda danou právní normu vůbec aplikuje (zpravidla formulací „soud může…“) či jaký právní následek z konkrétní právní normy dovodí (možnost soudu určit právní následek v mezích stanovených zákonem – např. určení výše plnění při skutkových nesnázích ve smyslu § 136 o. s. ř.). V tomto směru je zřejmé, že posuzování míry spoluzavinění poškozeného nespadá pod kategorii volné úvahy soudu.

V konečném důsledku směřuje rozhodování soudu o míře spoluzavinění k posouzení existence příčinné souvislosti mezi škodou a okolnostmi přičitatelnými na jedné straně škůdci a na straně druhé poškozenému. Jedná se tak o posouzení jednoho ze základních předpokladů odpovědnosti za

škodu, tedy o právní posouzení základu nároku, nikoliv pouze jeho výše (srov. shodně také Drápal, L., Bureš, J., a kol. Občanský soudní řád I. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 977). Z toho pak též vyplývá, že o rozsahu spoluzavinění poškozeného je třeba rozhodnout již v rámci mezitímního rozsudku (srov. např. rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 27. 11. 2007, sp. zn. 25 Cdo 2180/2005, nebo ze dne 23. 2. 2011, sp. zn. 25 Cdo 2180/2010).

V případě posuzování míry spoluzavinění poškozeného se tedy nejedná o úvahu soudu o výši plnění ve smyslu § 142 odst. 3 o. s. ř.

Jelikož je z hlediska uplatněného dovolacího důvodu napadené rozhodnutí odvolacího soudu správné a Nejvyšší soud zároveň neshledal existenci vad řízení ve smyslu § 242 odst. 3, věty druhé, o. s. ř., dovolání podle § 243d písm. a) o. s. ř. zamítl.